

Status for skærpet prisovervågning

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har siden august 2022 fulgt den generelle prisudvikling og udviklingen i bruttoavancerne.

Erhvervsministeren modtog i begyndelsen af 2023, i juni 2023 og i oktober 2023 en status på prisovervågningen. I dette notat gives en kort opdatering. Overordnet status er som følgende:

- » Forbrugerpriserne i Danmark er siden starten af 2022 og frem til september 2024 steget væsentligt mindre end i Holland, Sverige og Tyskland i gennemsnit og EU-landene set under ét.
- » Fødevarepriserne er fra starten af 2022 til september 2024 steget mindre i Danmark end i sammenligningslandene samt i EU.
- » Priserne på energi i Danmark udviklede sig nogenlunde som i EU og i sammenligningslandene frem til april 2023, men herefter aftog prisen noget mere i Danmark (og i sammenligningslandene i gennemsnit) end i EU under et.
- » Den sæsonkorrigerede bruttoavanceprocent (fra momsstatistikken) for hele økonomien faldt i 2022 med 3 procentpoint fra en bruttoavance på 32 pct. i 1. kvartal 2022 til 29 pct. i 2. kvartal 2022. Bruttoavanceprocenten er siden da, med udsving, steget til ca. 31 pct.
- » For hovedsektorerne industri, engroshandel samt detailhandel faldt bruttoavanceprocenten (fra momsstatistikken), betydeligt i 2022, hvor inflationen var meget høj. Efterfølgende er bruttoavanceprocenten steget igen i alle tre hovedsektorer, men til et lavere niveau end før 2022.
- » Den gennemsnitlige bruttoavance i primærsektorerne landbrug, skovbrug og fiskeri faldt i slutningen af 2021 og den første halvdel af 2022. Efterfølgende er bruttoavanceprocenten (fra momsstatistikken), steget til et højere niveau end før faldet i 2021/2022.

I det følgende beskrives først prisudviklingen i Danmark i forhold til sammenligningslandene, og dernæst hvordan virksomhedernes bruttoavancer har udviklet sig i de seneste år. Herefter rettes fokus mod fødevarer og energi.

1. Den overordnede udvikling

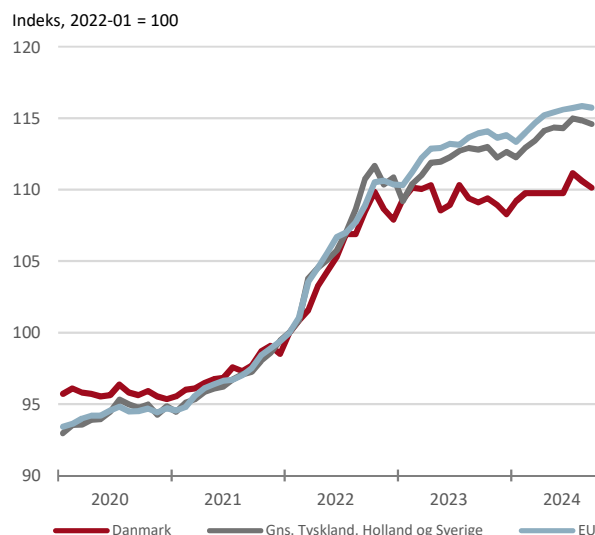
1.1 Udviklingen i forbrugerpriser

Inflationen i Danmark toppede med en årsstigningstakt på 11,4 pct. i oktober 2022, men har siden været tæt på nul. Siden slutningen af 2022 og frem til september 2024 har der således kun været små udsving i inflationen, og samlet set er forbrugerpriserne stort set ikke steget i perioden, jf. figur 1.a.

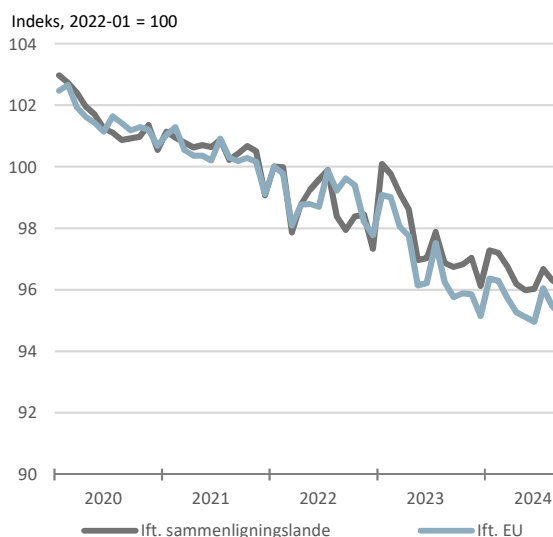
Forbrugerpriserne i Danmark er steget mindre end i de fleste andre europæiske lande siden inflationen tog fart, jf. figur 1.a og figur 1.b. Siden starten af 2022 og frem til september 2024 er de danske forbrugerpriser således steget ca. 4 procentpoint mindre end forbrugerpriserne i sammenligningslandene (Holland, Sverige og Tyskland) og ca. 6 procentpoint mindre end i EU-landene i gennemsnit, jf. figur 1.a.

Figur 1a og 1b.

Figur 1.a. Udviklingen i de samlede forbrugerpriser

Figur 1.b. Prisudviklingen i Danmark ift. andre lande

Note: Kurver i figuren til højre viser priserne i Danmark i forhold til priserne i hhv. sammenligningslandene og EU. Når kurverne stiger, er prisstigningerne i Danmark højere end i sammenligningslandene og omvendt, når kurverne falder. Sammenligningslandene er valgt, da de ligger relativt tæt på Danmark og anses som nogenlunde sammenlignelige fsva. velstand mv. Det bemærkes, at den svenske krone er deprecieret i perioden, hvilket isoleret set har medført et opadgående pres på priserne i Sverige. Perioden løber frem til september 2024.

Kilde: Eurostat og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger.

1.2 Udviklingen i bruttoavancer

Bruttoavancen angiver virksomheders omsætning fratrukket deres omkostninger til vareforbrug. Dette avancemål, som er beregnet fra momsregnskabet, er blevet anvendt i prisovervågningen, fordi det offentliggøres hurtigt og på månedsbasis samt gør det muligt at analysere bruttoavancerne på et forholdsvist detaljeret sektorniveau. Udover varekøb har virksomheder en række andre betydelige udgifter, herunder især løn, husleje m.v., som skal dækkes af bruttoavancen. Bruttoavancen angiver derfor ikke en virksomheds indtjening til dens ejere. Fx er konstante bruttoavancer udtryk for vigende indtjening, hvis øvrige omkostninger, herunder lønninger er stigende. Bruttoavanceprocenten er opgjort som bruttoavancen i procent af det momspligtige salg.

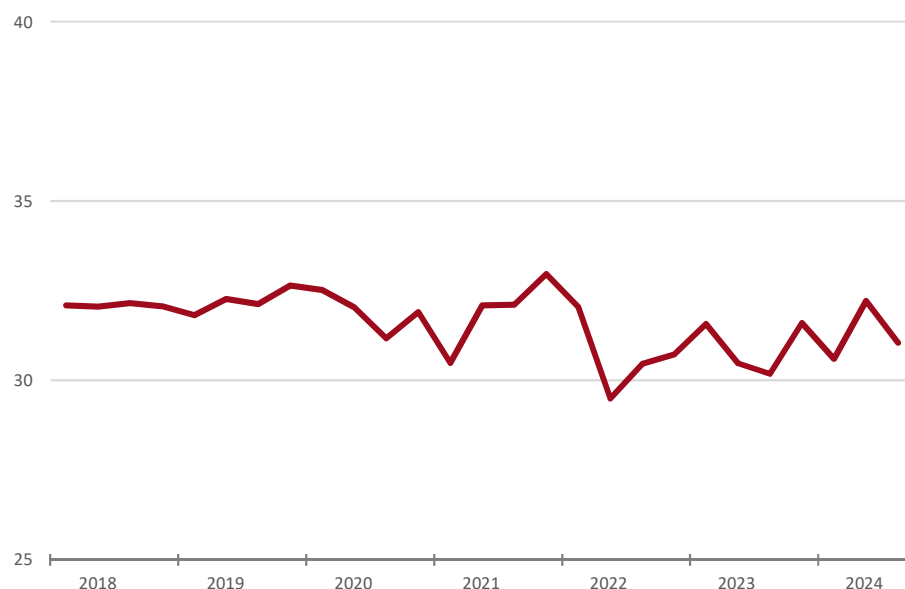
Den sæsonkorrigerede bruttoavanceprocent for hele økonomien lå omkring 32-33 pct. i årene før 2022 med visse udsving, jf. figur 2. I første halvdel af 2022 faldt bruttoavanceprocenten og var i 2. kvartal 2022 på ca. 29 pct. Siden da er bruttoavanceprocenten, med små udsving, steget igen og var i 3. kvartal 2024 på 31 pct.

Denne stigning i bruttoavanceprocenten skal som nævnt ses i sammenhæng med, at lønningerne er steget betydeligt i 2024 som en reaktion på inflationsudviklingen.¹ De højere

¹ Danmarks Statistik, lønindeks ILON12

lønninger reducerer isoleret set virksomhedernes avancer, men indgår som nævnt ikke direkte i de opgjorte bruttoavanceprocenter.

Figur 2. Udviklingen i bruttoavancer for hele økonomien

Kilde: Danmarks Statistik FIKS11 (sæsonkorrigeret) og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger. Data går frem til august 2024. Derfor er 3. kvartal 2024 baseret på gennemsnittet af juli og august 2024.

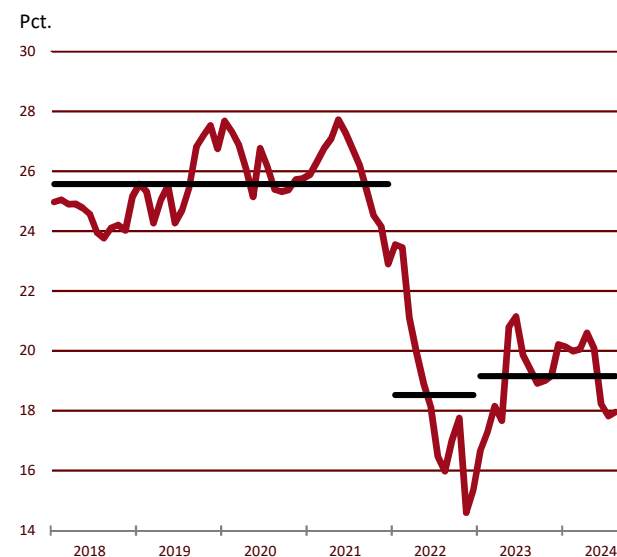
Udviklingen i de samlede bruttoavancer dækker over en betydelig variation på tværs af hovedsektorer.

For hovedsektorerne *Industri*, *Engroshandel* samt *Detailhandel* faldt bruttoavanceprocenten betydeligt i 2022, hvor priserne steg meget kraftigt, jf. figur 3a, 3b og 3c. Efterfølgende er brutto-avanceprocenten steget igen i alle tre hovedsektorer, men til et lavere niveau end før 2022. Eksempelvis var bruttoavanceprocenten i Detailsektoren fra 2018 og frem til 2022 i gennemsnit på 21 pct. Den faldt til gennemsnitligt 18 pct. i 2022 og er efterfølgende steget til knap 19 pct. i perioden fra starten af 2023 til august 2024.

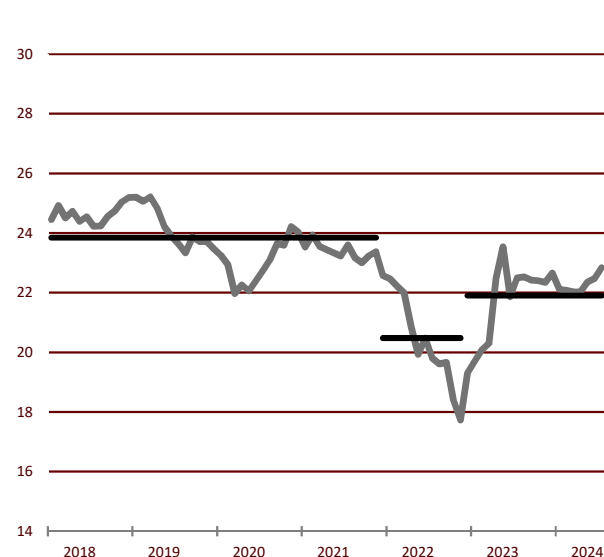
Hovedsektoren *Landbrug, skovbrug og fiskeri* oplevede et fald i bruttoavanceprocenten i anden halvdel af 2021 og første del af 2022, jf. figur 3.d. Således var bruttoavancen i perioden før 2022 på ca. 21 pct., mens den var ca. 19 pct. i 2022. I perioden fra starten af 2023 og til august 2024 er bruttoavancen steget til gennemsnitligt ca. 25 pct., dvs. at den gennemsnitlige brutto-avanceprocent i denne periode samlet set er højere end i perioden før 2022.

Figur 3. Udviklingen i bruttoavancer for udvalgte hovedsektorer, seks måneders glidende gennemsnit

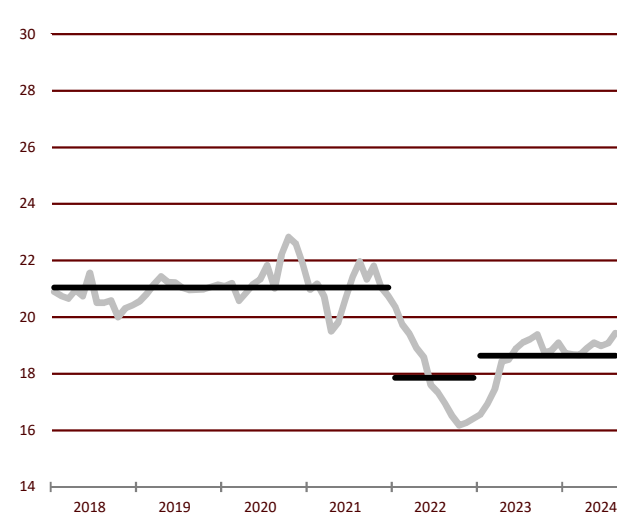
Figur 3a. Udviklingen i bruttoavancer for Industri

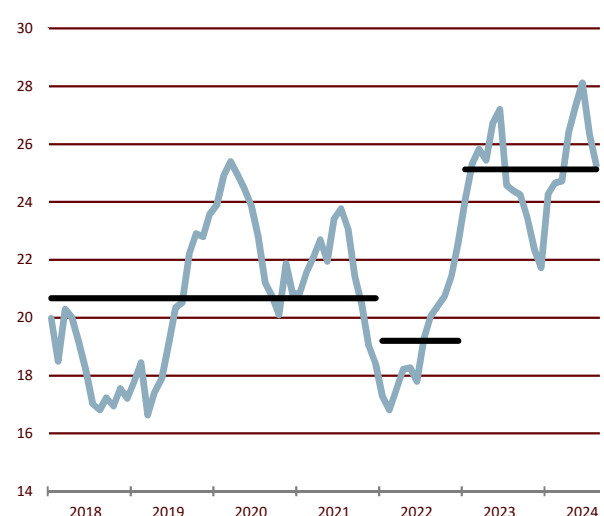
Figur 3b. Udviklingen i bruttoavancer for Engroshandel

Figur 3c. Udviklingen i bruttoavancer for Detailhandel

Figur 3d. Udviklingen i bruttoavancer for Landbrug, Fiskeri og Skovbrug

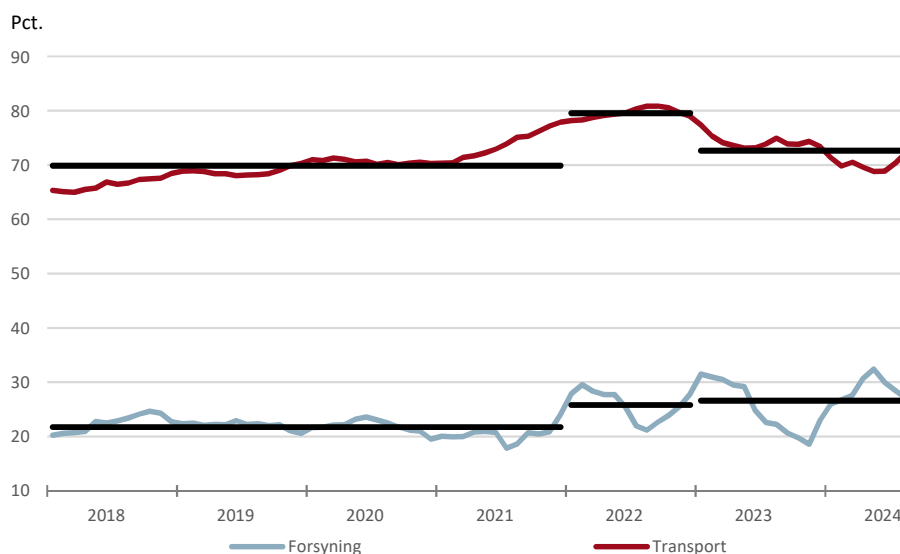
Note: Engros- og detailhandel indeholder ikke handel med motorkøretøjer og motorcykler. De sorte linjer i figurerne afspejler de gennemsnitlige bruttoavancer i hhv. periode 2018-2021, 2022 og 2023-2024. Det er gjort for at vise bruttoavancerne i perioderne før, under og efter inflationen toppede i 2022 i udvalgte hovedsektorer. Perioden løber frem til august 2024.

Kilde: Danmarks Statistik FIKS11 og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger.

Bruttoavancerne for *Transportsektoren* er steget fra en gennemsnitlig bruttoavance på 70 pct. i perioden 2018-2021 til en bruttoavance på 80 pct. procent i 2022, jf. figur 4. Denne stigning er primært drevet af stigende fragtrater på søtransport. I den efterfølgende periode frem til august 2024 er den gennemsnitlige bruttoavance faldet til ca. 73 pct.

Bruttoavancerne for *Forsyningssektoren* er steget fra en gennemsnitlig bruttoavance på ca. 22 pct. i perioden 2018-2021 til en bruttoavance på ca. 26 pct. i 2022. I den efterfølgende periode frem til august 2024 er den gennemsnitlige bruttoavance steget en smule til ca. 27 pct., jf. figur 4.

Figur 4. Udviklingen i bruttoavancer for udvalgte sektorer

Note: De sorte linjer i figurene afspejler de gennemsnitlige bruttoavancer i hhv. periode 2018-2021, 2022 og 2023-2024. Det er gjort for at vise bruttoavancerne i perioden før, under og efter inflationen toppede i 2022 i udvalgte sektorer. Perioden løber frem til august 2024.

Kilde: Danmarks Statistik FIKS11 og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger.

Bruttoavancer kan beregnes ud fra forskellige statistikker, for eksempel momsregnskabet og nationalregnskabet. Bruttoavancerne i prisovervågningen er baseret på momsstatistikken, som har de mest opdaterede tal for bruttoavancen og giver mulighed for at analysere en opdateret udvikling på et mere detaljeret sektorniveau.

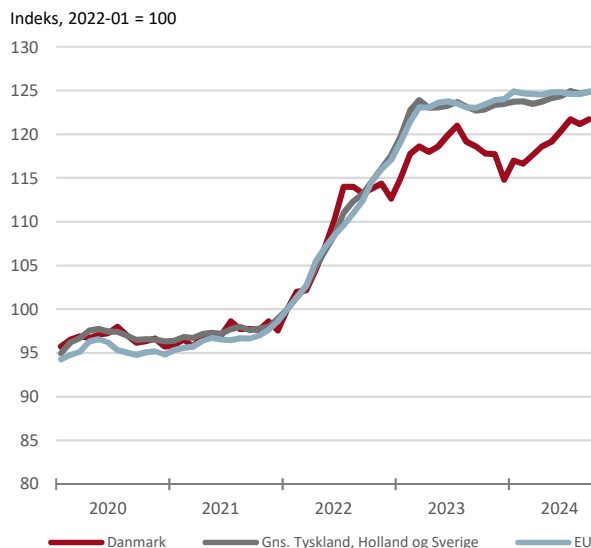
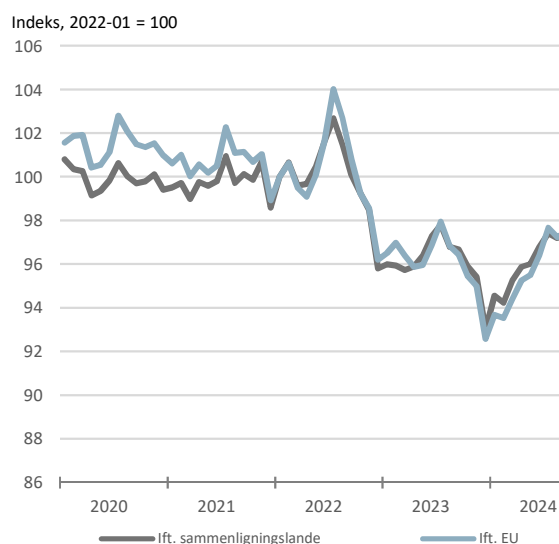
Bruttoavancerne fra momsstatistikken var derfor velegnede til at kaste lys over, hvordan det omkostningsstød, der kom i forbindelse med inflationskrisen, påvirkede indtjeningen. Man skal dog være påpasselig med at bruge bruttoavancen fra momsstatistikken til at tolke på, hvordan virksomhedernes indtjening udvikler sig over længere tidsperioder.

Det skyldes som nævnt, at det i beregningen af bruttoavancen ud fra momsstatistikken ikke er muligt at fratrække en række variable omkostninger som fx lønninger. Over en lidt længere tidshorisont kan ændringer i den målte bruttoavance således også være en konsekvens af, at nogle af de ikke medtagne omkostninger har ændret sig. Eksempelvis er lønningerne steget en del på det sidste, hvilket kan bidrage til, at den målte bruttoavance øges for at kunne dække de stigende lønninger.

2. Udviklingen i fødevarepriserne

Fra starten af 2022 til september 2024 er fødevarepriserne samlet set steget ca. 22 pct. i Danmark, jf. figur 5.a. Dette dækker over en stigning fra starten af 2022 til juli 2023 på ca. 21 pct. Herefter er fødevarepriserne steget med i gennemsnit 2,7 pct. på årsbasis med udsving undervejs.

Stigningen i fødevarepriserne i perioden fra starten af 2022 til september 2024 har således været betydelig, men 3 procentpoint mindre end i sammenligningslandene og EU i gennemsnit jf. figur 5.a og 5.b.

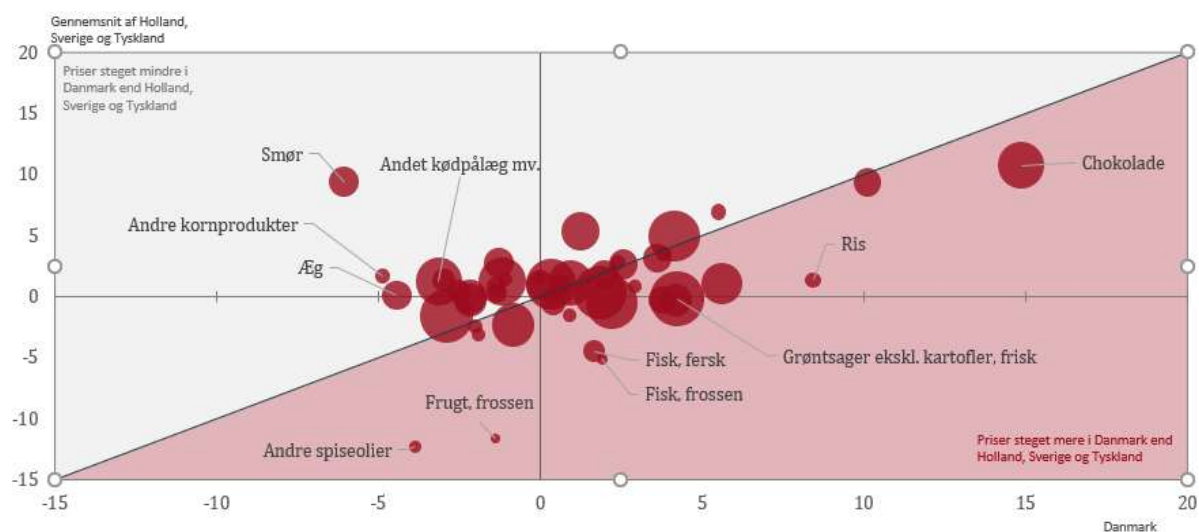
Figur 5a og b. Udvikling i fødevarepriser**Figur 5.a. Udviklingen i forbrugerpriser for fødevarer****Figur 5.b. Udvikling i fødevarepriser ift. andre lande**

Note: Kurver i figuren til højre viser priserne i Danmark i forhold til priserne i hhv. sammenligningslandene og EU. Når kurverne stiger, er prisstigningerne i Danmark højere end i sammenligningslandene og omvendt, når kurverne falder. Sammenligningslandene er valgt, da de ligger relativt tæt på Danmark og anses som nogenlunde sammenlignelige fsva. velstand mv. Det bemærkes, at den svenske krone er deprecieret i perioden, hvilket isoleret set har medført et opadgående pres på priserne i Sverige. Perioden løber frem til september 2024.

Kilde: Eurostat og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger

Prisen på flere forbrugsgrupper inden for fødevarer i Danmark er steget mindre end i sammenligningslandene Holland, Sverige og Tyskland i perioden fra juli-september 2023 til juli-september 2024, mens andre forbrugsgrupper er steget mere, jf. figur 6. Det er blandt andet smør, æg og andet kødpålæg, der er steget mindre i Danmark, mens fx ris og fisk er steget mere.

Figur 6. Gennemsnitlig årlig ændring i procent, simpelt gennemsnit juli-sep. 2023 til juli-sep. 2024

Note: Størrelsen på boblerne indikerer den pågældende forbrugsgruppes forbrugsvægt. Sammenligningslandene er valgt, da de ligger relativt tæt på Danmark og er nogenlunde sammenlignelige fsva. velstand mv.

Kilde: Eurostat og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger.

3. Udviklingen i energipriserne

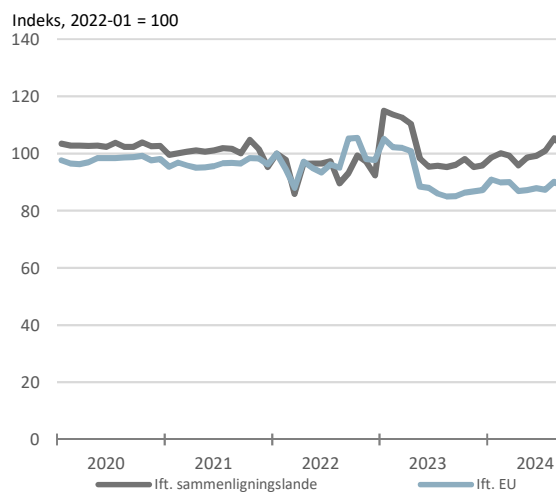
Fra januar 2022 og frem til september 2024 steg det danske forbrugerpris-indeks for energi ca. 13 procentpoint mindre end i EU og ca. 2 procentpoint mere end i sammenligningslandene. Forbrugerprisindekset for energi i Danmark udviklede sig nogenlunde som i EU og i sammenligningslandene fra januar 2022 og frem til april 2023, men herefter aftog prisen noget mere i Danmark og sammenligningslandene, jf. figur 9a og figur 9b.

Figur 9.

Figur 9.a. Prisudviklingen for energi

Figur 9.b. Prisudviklingen for energi i DK ift. andre lande

Note: De to kurver i figuren til højre viser prisudviklingen i Danmark i forhold til den gennemsnitlige prisudvikling i hhv. sammenlignings-landene og EU. Det vil sige, at når kurven stiger, stiger priserne mere i Danmark end i sammenligningslandene, mens de stiger mindre, når kurven falder. Sammenligningslandene er valgt, da de ligger relativt tæt på Danmark og er nogenlunde sammenlignelige fsva. velstand mv. Det bemærkes, at den svenske krone er deprecieret i perioden, hvilket isoleret set har medført et opadgående pres på priserne i Sverige. Perioden løber frem til september 2024.

Kilde: Eurostat og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens egne beregninger